

SYDNEY**Jurij Senegačnik**

UDK: 911.3(944 Sydney)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK

Sydney

Članek prikazuje predvsem družbenogeografske značilnosti Sydneya: edinstveno geografsko lego ob zalivu Port Jackson, domači in mednarodni pomen mesta, mestno gospodarstvo, prebivalstvo, zgradbo in zunanjo podobo mesta. Na koncu je nekaj več pozornosti namenjene mestnemu središču, ki ima svojevrstno sestavo prebivalstva in zaposlenih.

KLJUČNE BESEDE

regionalna geografija, Avstralija, Sydney

ABSTRACT

Sydney

The article deals mostly with socio-geographical characteristics of Sydney: its unique geographical position on either side of Port Jackson Bay, domestic and international importance, economy, population, structure and physiognomy of the town. At the end, some more attention is dedicated to the City of Sydney with its peculiar structure of residents and labour.

KEY WORDS

regional geography, Australia, Sydney

AVTOR

Jurij Senegačnik

Naziv: prof. geografije in univ. dipl. etnolog

Naslov: Modrijan založba, d. o. o., Mestni trg 24,

1000 Ljubljana, Slovenija

telefon: +386 (0)1 251 9642

E-pošta: jure@modrijan.si

Geografska lega. Sydney je zagotovo ena najlepših in najbolj urejenih svetovnih metropol, obenem pa tudi eno najbolj slikovitih pristaniških območij na svetu. Če se vprašamo, kaj je pravzaprav tisto, kar daje osnovo za tako laskavo oceno, bomo verjetno morali na prvem mestu izpostaviti njegovo geografsko lego. Sydney leži daleč od drugih svetovnih metropol, tako rekoč na skrajnem jugovzhodu avstralske celine. Vzroke za nastanek najpomembnejšega avstralskega mesta na tej geografski lokaciji pa moramo iskati predvsem v podnebju, ki je bilo šele v tem oddaljenem delu celine dovolj primerno za prve evropske priseljence, ter v sami reliefni izoblikovanosti jugovzhodne obale, ki je omogočila nastanek pristanišča in kasnejšega mesta.

Sydney se je namreč razvil ob zalivu Port Jackson, ki še danes deli mesto na dva različno pomembna dela. Poslovno središče in tudi večina mestnih znamenitosti leži na južni strani zaliva, ki je s severno povezana z znamenitim pristaniškim mostom (Sydney Harbour Bridge) in bližnjim predorom (Harbour Tunnel). Na severni strani so se razvile predvsem bivalne četrti in posamezne industrijske cone, v novejšem času pa tudi manjše rivalsko poslovno središče. V zaliv se izlivata reki Parramatta in Lane Cove River, ki pa prinašata malo mulja, zato je morska voda v zalivu dokaj prozorna.

Ena glavnih mestnih značilnosti in privlačnosti je ta, da lahko velik delež mestnih prebivalcev prav zaradi opisane lege ob močno razvejanem zalivu skozi domače okno opazuje vsaj košček morja, skoraj vsi pa živijo manj kot uro stran od najbližje plaže. Čeprav je splošna podoba mesta dovolj privlačna, pa dajejo nešteti zalivčki in rokavi mestu še poseben čar. Toplo podnebje in nekatere čudovite plaže na mestnem območju so omogočili, da se je med meščani verjetno bolj kot v kateremkoli drugem velemestu na svetu razvila posebna nagnjenost do plavanja, deskanja in jadrnanja. Še vedno se da plavati celo v zalivu sredi mesta, plaže za deskanje severno in južno od mestnega središča pa so zaslovene po celem svetu. Najbolj znani sta Bondi in Manly. Na celotnem metropolitanskem območju je kar 37 plaž.

Slika 1: Pogled na poslovno središče s pristaniškega mosta (foto: Jurij Senegačnik).

Z značilno podobo mesta pa ponavadi ne povezujejo le znamenite opere in pristaniškega mostu, ampak tudi bolj ali manj stalno množico jadrnic in jaht najrazličnejših velikosti v zalivu sredi mesta. Sydney je zato v svetu zaslovel kot mesto jaht. Med značilne mestne športe sodijo tudi nekatere mondene zvrsti, kot sta npr. golf ali pa kriket (1, 4).

Edinstvenost mestne lege se kaže tudi v tem, da v razdalji 40 km od središča proti severu in jugu ležita kar dva narodna parka. Nekoliko dlje so še drugi narodni parki. Sydney je tako rekoč obkrožen z njimi, kar je za tako veliko mesto prav nenavadna značilnost. Globoko v notranjost metropolitanskega območja segajo pasovi grmičastih zemljišč (*bushland*), ki so pogosto podvrženi požarom. Leta 1994 je bilo v katastrofalnih požarih, ki so na koncu ogrozili celo mestno središče, uničenih veliko predmestnih bivališč (3, 4).

Domači in mednarodni pomen mesta.

Sydney je glavno mesto zvezne države Novi Južni Wales, vendar ni prestolnica cele Avstra-

lije. To so zaradi rivalstva med obema največjima avstralskima mestoma »na silo« ustvarili v Canberri, na pol poti med Sydneyem in Melbourne. Sydney je najstarejše in največje avstralsko mesto, glavno industrijsko, trgovsko, finančno, kulturno, turistično, komunikacijsko, informacijsko in tudi upravno središče države.

Zaradi svoje strateške lege in pristaniških možnosti je postal ena najpomembnejših luk na južnem Pacifiku. Že na začetku 19. stoletja, ko je bil še majhna kazenska naselbina, je vzpostavil trgovske vezi z Oceanijo, Indijo, Kitajsko, Južno Afriko in obema Amerikama.

Sydney je morda edino avstralsko mesto, v katerem prevladuje pristno mednarodno vzdušje. Zaradi svoje geografske lege je postal eno najpomembnejših finančnih središč azijsko-pacifiškega območja. Njegov mednarodni pomen se večja iz leta v leto. Postal je eno najpomembnejših, če ne celo najpomembnejše svetovno konferenčno središče. Leta 1999 je na primer gostil kar 92 mednarodnih zborovanj, Melbourne 58, Amsterdam 45 in Pariz

le 43. leta 2000 je bil tudi prizorišče olimpijskih iger. Slovi po svojem kulturnem in intelektualnem življenju. V njem je kar pet univerz (med njimi tri svetovnega slovesa) in množica drugih izobraževalnih ter kulturnih ustanov (1, 4).

Mestno gospodarstvo. Sydney je glavno poslovno središče Avstralije. V njem ima svoj sedež 60 največjih avstralskih korporacij. Večina delovne sile je zaposlena v terciarnih in kvartarnih dejavnostih, še vedno pa jih skoraj tretjina dela v industriji. Med najpomembnejše panoge sodijo kovinska, strojna, oblačilna, prehrabna in elektronska industrija, proizvodnja vozil in ladij ter predelava nafte. Slednja sodi med zelo pomembne mestne dejavnosti. Za nobeno od omenjenih panog ne moremo reči, da v mestu prevladuje. Prek Sydneya se odvija večina avstralske zunanje trgovine. Največje pristanišče je Port Jackson (Sydney Harbour), 15 km južneje pa se je v zalivu Botany Bay zaradi potreb naftega gospodarstva razvilo še eno pristanišče. Iz obeh izvažajo značilne avstralske izvozne artikle, kot so pšenica, volna in meso.

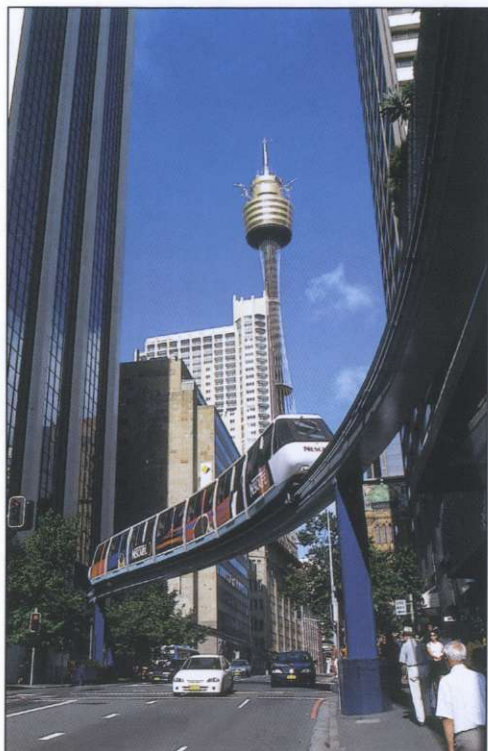
Sydney je pomemben predvsem kot upravno mesto, središče krajevne, državne in mednarodne trgovine ter nakupovalno in zabaviščno središče države Novi Južni Wales. Njegov največji tekmeč v okviru države je Melbourne, ki pa je predvsem finančno središče (3, 4).

Sydney je pomemben turistični cilj obiskovalcev s celega sveta in najpomembnejša avstralska turistična atrakcija. Številne raziskave med Američani kažejo, da velja za njihov najbolj priljubljen turistični cilj. Letno ga obišče okrog 4 milijone turistov. Več kot polovica zaradi bližine azijsko-pacifiškega območja prihaja iz Azije. Največ (skoraj tretjina) je seveda Japoncev, ki so najpomembnejši trgovski partner. Skoraj tretjina tujih obiskovalcev prihaja poslovno. Turistična infrastruktura je seveda najbolj razvita v poslovnem središču in njegovi okolici.

Mestno prebivalstvo. Ocenjujejo, da ima danes metropolitansko območje Sydneya danes okoli 4 milijone prebivalcev. V njem živi vsak peti Avstralec. Večina je sicer še vedno potomcev britanskih in irskih priseljencev, vendar je današnji Sydney eno najbolj multikulturno

Slika 2: Znamenita opera je v svetu verjetno najbolj znana mestna znamenitost (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 3: Poslovno središče Sydneya na trenutke kaže prav futuristično podobo. Nad vsemi nebotičniki se dviguje znameniti razglednik Centrepont Tower (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 4: Pogled iz ptičje perspektive na množico nebotičnikov v poslovnem središču. V ozadju vidimo razčlenjeno obalo zaliva Port Jackson, kjer je nastal severni del Sydneya (foto: Jurij Senegačnik).

nih in svetovljanskih mest na svetu. V njem je registriranih 180 narodov, ki govorijo 140 različnih jezikov. Tako kot druga avstralska mesta je namreč v zadnjih desetletjih sprejel številne priseljence iz južne Evrope in jugovzhodne Azije. Med tistimi iz južne Evrope so bili najpogostejši Italijani in Grki, seveda pa so prihajali tudi iz drugih evropskih držav. Med njimi so relativno dobro zastopani tudi narodi nekdanje Jugoslavije, vključno s Slovenci. Razmeroma močni sta hrvaška in makedonska skupnost. Priseljevanje Azičev so začeli dovoljevati šele po letu 1960. Med azijskimi priseljenji so tudi begunci iz Libanona in Vietnama. Zelo pomembno in številčno skupnost tvorijo Kitajci, ki imajo sicer posebno četrto, vendar jih lahko srečamo v najrazličnejših delih mesta. Nekatera od notranjih predmestij imajo izrazitejšo italijansko ali

grške poteze, vendar lahko v skoraj vsakem predmestju najdemo italijanske, grške, libanonske, vietnamske in kitajske restavracije. V predmestju Redfern živi v dokaj slabih razmerah tudi manjša skupnost avstralskih domorodcev, ki sicer predstavljajo le 0,6 % mestnega prebivalstva.

Na celotnem metropolitanskem območju je bilo 6,8 % delovne sile rojene v 5 azijskih državah: Kitajski, Vietnamu, Maleziji, Filipinih in Indiji. Samo v obdobju 1991–96 se je število zaposlenih iz teh držav povečalo za 16,7 %.

Najpomembnejši veroizpovedi sta anglikanska in rimskokatoliška. V mestu imajo njuni pripadniki vsak svojo katedralo in številne cerkve. Poleg tega najdemo v Sydneyu tudi islamske mošeje, judovske sinagoge in budistične templje.

Zgradba in zunanja podoba mesta.

Mesto že na prvi pogled naredi velik vtis na

Slika 5: City of Sydney je ožje mestno središče, v katerem stalno živi okoli 26.000 prebivalcev, na delo pa jih sem hodi približno desetkrat toliko (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 6: Del pristaniškega kompleksa na južni obali zaliva Port Jackson (foto: Jurij Senegačnik).

obiskovalca. Razprostira se na gričkih, ki obkrožajo zaliv Port Jackson. Čez zaliv se vzpenja znameniti pristaniški most, s katerega lahko uživamo verjetno najlepši pogled na samo mesto. V neposredni bližini je na polotoku na južnem bregu glavno poslovno središče z nebotičniki, le streljaj od mostu pa znamenita opera. Čudovit razgled na mesto je tudi s 305 m visokega razglednika (Centrepont Tower), ki dominira nad celotnim poslovnim središčem, in je najvišja zgradba na južni polobli (1, 4).

Metropolitansko območje Sydneya se razprostira na površini 12.407 km², kar je za več kot pol Slovenije. Na zahodu sega do Modrih gora, na vzhodu pa do tihomorske obale. Le približno tretjina so urbana zemljišča, vendar živi na njih več kot 90 % prebivalstva. Današnja podoba mesta je rezultat različnih družbenogeografskih procesov. Zaradi nebrzdane suburbanizacije se je mestno območje razširilo daleč v okolico. K temu so močno pripomogle nižje cene zemljišč v mestni okolici. Zelo markantno, vendar sorazmerno majhno poslov-

no središče leži na manjšem polotoku, obkroženem z dvema pristaniškima območjema. Relativna majhnost poslovnega središča, ki se ga da kar obhoditi, ni v skladu z na videz neizmernim prostranstvom mestne okolice. Gre za kontrast, ki spominja na Los Angeles, le da je Sydney veliko lepši in z zalivom razdeljen na dva dela (4).

Podoben kontrast lahko opazujemo tudi pri stilu gradnje. Večina hiš v bivalnih predmestjih je pritličnih. Zgrajene so iz opeke in lesa. Bivalne četrti Sydneya so tako zelo podobne tistim v kanadskih mestih. Povsem drugačna slika je v poslovnem središču, kjer so astronomske cene zemljišč narekovale gradnjo visokih stolpnic. Hitrejši razvoj, ki se je začel nekako v 60. letih 20. stoletja, je tako preoblikoval mestno središče, da s svojim grozdom nebotičnikov deluje kot pravi »mali Manhattan«, čeprav se stolpnice v višino le ne morejo primerjati s tistimi v New Yorku. Pristaniški most povezuje ta nadvse privlačen del mesta z manjšim rivalskim poslovnim središčem na severni strani zaliva, ki

Slika 7: Ena od najbolj prepoznavnih mestnih znamenitosti so številne jadrnice v zalivu Port Jackson, tako rekoč sredi mesta (foto: Jurij Senegačnik).

pa se z bliščem nebotičnikov glavnega poslovnega središča še zdaleč ne more primerjati. Zato je prav, da glavnemu središču posvetimo nekaj več pozornosti (1, 4).

City of Sydney. Glavno središče, bolj znano pod imenom City of Sydney, vključuje tudi poslovno središče (Central Business District). Meri le 6,18 km² in ima 26.000 stalnih prebivalcev. Ti se od ostalega mestnega prebivalstva kar precej razlikujejo. Zato si na kratko oglejmo nekaj njihovih značilnosti.

Skoraj polovica je starih med 20 in 35 let (47%), več kot polovica je moških (54,2%), neporočenih (57,1%) ali rojenih na drugih celinah (55,3%). Največ je rojenih na Kitajskem (14,6%) in v Indoneziji (10,7%). Priseljenci iz Velike Britanije so z 10% šele na tretjem mestu. Njihov najpogostejši drugi jezik je kitajski. Sko-

raj petina govori enega od kitajskih narečij, med katerimi je najpogostejše kantonsko. Štirje od petih jezikov, ki so najbolj v uporabi, izvirajo iz Azije. Uporablja jih skoraj tretjina prebivalcev. Več kot tretjina je zaposlena v poklicih, ki zahtevajo visoko strokovno usposobljenost. Njihovi mesečni zaslužki zato kar za 40% presegajo mestno povprečje.

Sem prihaja na delo okrog 245.000 ljudi s celotnega metropolitanskega območja, skoraj polovica pa se na delo vozi z vlakom. Med njimi je le dve tretjini rojenih v Avstraliji, ostali pa so se rodili večinoma v azijskih državah.

Na koncu velja omeniti še nekaj drugih značilnosti mestnega središča. Onesnaženost zraka je relativno zelo majhna. Koncentracije ozona, dušikovega in žveplovega dioksida so manjše kot v kateremkoli večjem evropskem ali azijskem mestu. Tudi stopnja kriminalitete je v primerjavi z drugimi svetovnimi velemesti zelo nizka. Zelo skrbijo za čistočo okolja. Leta 1999 so ustanovili posebno službo, ki naj bi v roku 24 ur odstranila vsak prijavljen grafit. Kljub zelo svobodnjaškemu nazoru, ki vladajo v Sydneyu, grafitov za razliko od nekaterih evropskih mest očitno ne štejejo za umetnost (1).

1. City of Sydney. The Official site. Medmrežje: <http://www.cityofsydney.nsw.gov.au>. 9. 2. 2001.
2. Slater, P. 1999: *Amazing Facts about Australia*. Steve Parish Publishing Pty Ltd. Archerfield.
3. Sydney (Australia). *Microsoft Encarta Online Encyclopedia 2000*. Medmrežje: <http://encarta.msn.com>. 20. 2. 2001.
4. Sydney. *Encyclopaedia Britannica, Inc. 1999-2000*. Medmrežje: <http://www.britannica.com>. 9. 2. 2001.